

PREGÓ DE LA FESTA MAJOR DE 2002

Salvador-J. Rovira i Gómez

Els esdeveniments van fer que els meus avis, besoncles, pare i oncles deixessin el Baix Gaià en els anys de la postguerra, la qual cosa impedí que la següent generació de la meva família –a la qual pertanyo, conjuntament amb la meva germana i cosines- nasqués on ho havien fet les anteriors i li hagués correspost fer-ho en altres circumstàncies: Altafulla.

La meva particular realitat m'ha fet pensar en tots aquells que, com jo, han tingut avantpassats i pare o mare altafullencs i que, per això, haguessin ben bé pogut néixer a Altafulla, però que no ho feren a causa de les conjuntures, i he considerat que el tema dels oriünds d'Altafulla podia ser l'argument central del meu parlament amb motiu de la diada de Sant Martí de 2002.

* * *

Les persones que es troben en la conjuntura de no ser altafullencs malgrat ser-ho la seva família o una part d'ella, són moltes i a tall d'exemple n'esmentaré només quatre: Joan Mañer i Flaquer, Marià Rius i Montaner, Antoni Rovira i Virgili i Pere Ribot i Sunyer.

Joan Mañé i Flaquer (Torredembarra 1823 – Barcelona 1901) era, per línia paterna, fill, nét, besnét i rebesnét –com a mínim– d'altafullencs. El seu pare fou el comerciant Joan Manyer i Recasens que l'any 1821 s'amullerà amb la torrenca Paula Flaquer i Mallafre i, com que era filla única de mare vídua, passà a viure a Torredembarra, a una casa situada davant de l'església parroquial de Sant Pere, on nasqué Joan qui, per cert, no visqué gaires anys a la vila nadiua per tal com la seva mare morí aviat i el seu pare, casat en segones noces amb Susagna Alsina, deixà Torredembarra per retornar a Altafulla d'on passà a l'Havana i al cap d'uns anys regressà a Catalunya i fixà la residència a Tarragona, on ja residia el maig de 1835.

Marià Rius i Montaner (Tarragona 1838 – Escaladei 1894) era fill del comerciant altafullenc Marià Rius i Espina i nét del també altafullenc Martí Rius i Santadicini. Fou membre destacat del partit progressista i promotor de la candidatura d'Amadeu I de qui rebé, com a mostra de gratitud, el títol de comte de Rius.

Antoni Rovira i Virgili (Tarragona 1882 – Perpinyà 1949) era fill de mare altafullenca. Segons la seva filla Teresa sempre tingué una especial estima per la vila de la seva mare, l'origen de la qual recorda en la poesia *La terra i la sang*, del recull *La collita tardana*, amb aquests versos:

*I a Altafulla, de Tarragona
no gaire lluny,
prop de la platja nasqué la mare,
de dolços ulls.*

El sentiment positiu que Rovira guardà tota la vida per Altafulla es plasmà en versos durant el temps de l'exili en què l'enyor li féu canviar la prosa pel vers i, concretament, en la poesia *La terra i la sang*, rememba la nostra vila i els sojorns passats a casa els avis amb aquestes paraules:

Bé que Altafulla s'alça a l'esquerra

*del Gaià estret,
al Camp la uneixen vincles de vida
des del vell temps.
De l'estelada tarragonina
estel brillant,
és una vila d'igual nissaga
que la ciutat.
Ben assegurada sobre la roca
d'un alt turó,
reviu encara les recordances
de l'antigor.
Uns tossals serveixen, cap a la costa,
garroferars
que amb les rels tortes descolguen runes
del temps romà.
La vila clara que la mar guaita
des del castell,
és més pagesa que marinera,
més reus que rems.
Si té unes feixes tan costerudes
com els carrers,
baix a la plana veureu rics boscos
d'avellaners.
Mentre a la vinya el raïm madura,
ressona un cant,
les dones pleguen les avellanes,*

*cant setembrat.
D'infant recordo la cercavila,
festa major,
timbals i gralles, i el ball autèntic
del sant patró.*

Per representar tots aquells que per tenir arrels altafullenques podien haver nat a Altafulla, però ho feren en altres indrets, he escollit Pere Ribot i Sunyer i això, ultra el valor innegable del personatge, per una raó subjectiva ben simple: és parent meu (la seva mare era cosina germana del meu avi i nasqué a la casa que els meus avantpassats aixecaren al segle XVIII al costat del camí ral –avui carrer del Marquès de Tamarit– i que ara comparteixo amb la meua cosina Teresa).

Qui era o més ben dit, qui és Pere Ribot? perquè les persones com ell no desapareixen mai, especialment quan abans de morir escriuen que

*Tornaré pols i cendra
però sempre viuré
fent-vos costat!*

Va néixer a Vilassar de Mar, de mare altafullenca, el 21 de febrer de 1908 i va morir als 89 anys a la residència-seminari SIBILLA, de Girona, el 24 d'agost de 1997.

Es va sentir cridat molt aviat per les lletres i pel sacerdocí i quan tenia 14 anys ingressà al seminari on, segons ell mateix declarà, es vivia un to de cultura universal: Horaci, els grecs, els llatins, que li van obrir els ulls a un horitzó desconegut.

L'any 1933 cantà missa i deixà el seminari. La primera tasca pastoral l'exercí a Cabrera de Mar, prop de Mataró, on va romandre un any i mig. Després fou traslladat a Capellades, on es va estar fins a la guerra civil. Llavors retornà a Vilassar de Mar des d'on Francesc Cambó li facilità la fugida en el vaixell Imerdi II que sortia setmanalment de Marsella vers Barcelona, carregat d'armes per als republicans, i que en retornar s'enduia persones la vida de les quals estava en perill.

A Marsella residí en un convent de carmelites i després es traslladà al poble de Chevei, prop de Valence, on fou acollit pel pare Vallet. Mal informat que la rendició de Màlaga era un fet i que la guerra era a punt d'acabar, passà a Sant Sebastià i romangué mig any al nord d'Espanya fins que decidí anar-se'n a Mallorca. Al cap d'un any, a finals de 1938, va ser cridada la seva lleva pels franquistes i es va incorporar al front de l'Ebre. En acabar la guerra tornà a Vilassar i hi restà fins que fou nomenat vicari de Sant Adrià de Besòs on romangué fins l'any 1941 en què, havent emmalaltit, i seguint el consell del metge, va demanar ser destinat a una parròquia de muntanya i, si era possible, la de Riells del Montseny, que li havia recomanat un rector amic seu, i que, en ser-li concedida, esdevingué la seva parròquia definitiva. Quan hi va arribar, segons ell mateix va declarar, el cel se li va obrir i va descobrir un món nou, un espai verge amb unes

ganes immenses de viure, perquè Riells, com ell ha escrit, “té un privilegi rar: la llibertat del silenci, la de l'aigua i la virginitat del paisatge no embrutit encara pel cranc rosegador de les urbanitzacions. El silenci dona l'aparença d'un ocell aturat a mig aire, amb les ales esteses, vibrants [...]. Suavitat ondulant de feixes i de marges on domina la flor del nap, les mongeteres, la patata, l'aire pur de les pomeres, l'onada envaidora dels castanyers i la suavitat remorosa, llunyana, de la riera, més profunda a les nits... Tot recorda el primer capítol del Gènesi, l'estat primitiu del paisatge. Petita vall, paisatge interior, triat a part, seguríssim d'ell mateix, propici a l'aïllament, meditatiu. El sol hi cau de ple, amorós i lliure”.

Ribot, bon punt entrà al seminari, començà a escriure i no deixà de fer-ho fins a la seva mort. Els seus primers escrits foren poemes i col·laboracions en diverses publicacions com el *Patufet* o *Juventut Catalana*. Marià Manent el descobrí, recopilà els seus poemes i donà els passos pertinents per publicar-los, però això no li fou fàcil ja que s'hagué d'enfrontar amb l'autoexigència de l'autor que només permeté la publicació de vint-i-cinc poemes, que veieren la llum, el 1935, en el recull titulat *Letare* que li va merèixer el qualificatiu del Paul Claudel de Catalunya. Aquest primer llibre ha estat seguit per prop de dues dotzenes més entre els que esmentaré *L'ombra dels tres* (1945), *Si el gra no mor...* (1959), *La pedra en la veu* (1971), *Llevat d'amor* (1975), *El crit del desert* (1982), *El petit gran do* (1987), *Intimitat* (1992) i *La llum en el corriol* (1997) que li han valgut ser conegut com el Poeta del Montseny. A més del conjunt de llibres de poesia és l'autor del text del llibre *El Montseny*, amb fotografies de Raimon Camprubí, sens dubte el seu llibre més conegut; per realitzar-lo recorregué, conjuntament amb Camprubí, durant dos mesos tot el massís, fent parada i fonda als indrets més curiosos per tal de poder conèixer a fons el tarannà de la gent, els seus costums, la vegetació i la fauna, les ermites i les cases fortes i, en definitiva, tot el misteri de la Muntanya d'ametistes.

D'altra banda he de dir que va col·laborar en diverses publicacions, com ara l'Avui, i va editar un disc i una casset amb poemes recitats per ell mateix.

Entre els nombrosos premis que ha rebut sobresurten l'Ossa Menor de poesia, la Creu de Sant Jordi de la Generalitat, el premi Jaume I, el Ciutat de Barcelona i el premi de Defensa, Divulgació i Estudi del Medi Natural del Montseny, el 1989.

Dins els innumerables homenatges que va rebre en vida destacaré l'ofert per l'Ajuntament d'Arbúcies el 29 de setembre de 1985, amb la dedicació d'un carrer, i el de l'Associació de Vilatans de Breda, el 3 d'octubre de 1993, amb la descoberta d'una placa nominativa d'una avinguda de la vila amb el nom de Mossèn Pere Ribot. També cal recordar el que li va retre el Parlament de Catalunya i el nomenament com a fill adoptiu de Riells el 29 de juny de 1997.

Un cop mort, la figura insigne de la poesia i la literatura del nostre país que fou/és Mn. Pere Ribot continua essent recordada i així, el prop passat mes de juliol i durant tres diumenges consecutius, se celebrà a Riells el Memoràndum Mossèn Pere Ribot amb tres concerts dedicats al cant gregorià, al món simfònic de la percussió i al gospel, respectivament.

Hom es pregunta perquè als cinc anys de la seva mort se'l recorda tant, i la resposta, en paraules de Jaume Reixach, és aquesta:

“Perquè era bo. No es necessita més per recordar. Però és que ell, a més de capellà i bona persona era poeta. El seu ideal era servir Déu i servir el país. Com mossèn Cinto, el seu model”.

El servei al país, certament, fou una constant en la vida de Mn. Pere que feu de Riells un dels centres més importants del catalanisme polític durant el franquisme. La parròquia de Sant Martí a causa de la voluntat resistent del seu rector va ser durant aquells anys punt de trobada dels intel·lectuals catalans de l'època. S'hi van organitzar concerts i seminaris i, el 1954, s'hi van celebrar els Jocs Florals que aplegaren “el bo i millor de les nostres lletres”. Així, el nom de Pere Ribot esdevingué una bandera de llibertat en nom d'una fe i d'un patriotisme i la seva persona, perduda entre els boscos, més coneguda que molts literats i clergues de ciutat. Record i heroisme perdurables!

* * *

Mn. Pere tingué molt clar tota la vida que la meitat de les seves arrels es trobaven al Baix Gaià.

La presència d'Altafulla en el seu cor la mantenia viva gràcies als contactes que sostenia amb els altafullencs que l'anaven a veure i amb les relacions que tenia amb els parents i molt especialment amb Salvador Rovira i Mateu, la seva esposa Maria Naudí i la filla Rosa Maria –oncle, tia i cosina meus, respectivament- que tot sovint pujaven a Riells per veure'l i passar una estona amb ell i la seva germana Josepa, que li feia de majordona. El bon enteniment entre tots plegats resta exemplaritzat en el fet que la Rosa Maria Rovira i Naudí escollí l'església riellenca, d'aire d'ermita i que té en comú amb la d'Altafulla el patronatge de sant Martí, com a escenari per a les seves nocces que, naturalment, celebrà Mn. Pere.

Quan l'any 1987 el Centre d'Estudis em va publicar *La guerra del Francès a Altafulla* vaig pensar que li podia enviar un exemplar, convençut que li faria gràcia. Mn. Pere restà molt satisfet pel detall i en la carta que m'envià per donar-me les gràcies –arrodonida al cap d'uns dies amb la tramesa d'un exemplar del seu llibre *El Montseny*– parla, en referir-se a Altafulla, “de l'opressió del nostre poble per les tropes napoleòniques i el coratge de resistència contra el francès” i es recorda del “P. Josep M. Pijoan, jesuïta, company d'infantesa de la mare”. Arribats aquí recordaré que Josep M. Pijoan i Cendra nasqué a Altafulla el 1885 i morí a Lima el 1939. Ingressà a la Companyia de Jesús el 1912 i sobresortí com a predicador d'exercicis espirituals i de missions populars. Fou acusat de catalanista durant la dictadura de Primo de Rivera. En esclatar la guerra civil es trobava a Sanremo, on predicava exercicis a un grup de jesuïtes. D'Itàlia passà al Perú com a director espiritual del seminari de Lima. Acabada la guerra no pogué tornar a Espanya per catalanista i restà a terres peruanes fins a la seva mort.

* * *

Permeteu-me ara atansar-me a Sant Martí.

El vostre patró tenia molta feina en temps passats ja que era el protector, entre d'altres, de la cavalleria catalana, abans que se'n fes càrrec sant Jordi; dels mossos de quadra i gent d'hostal; dels traginers de vi; dels moliners; dels forjadors i ferrers de muntanya; dels talladors i mestres de llos que feien i esmolaven eines de tall grosses com ara els destralaires, aixaires, falçaires i dallaires; dels nuncis; dels raspallers i els cotamallers que feien cotes i samarres de fil de ferro per als guerrers; dels subhastadors o corredors de coll, així anomenats perquè anunciaven la venda servint-se del coll a base de molt cridar i pregonar les excel·lències del que venien; dels cotoners o fustanyers que teixien robes de fustany o de cotó, que eren anomenats martins i martinets; dels vidriers, terrissers, rajolers, babilaires, forners, pastissers i altra gent que couen en forns; de les dones que anaven a curar malalts; dels escombriaires; dels relligadors; dels pelegrins; dels lladres de mercat; dels qui deixaven diners a guany; dels avars i usurers, etc.

Avui en dia sant Martí vaga força perquè molts d'aquests oficis s'han extingit o adaptat, per això penso que li podríem demanar que dediqués les energies que li han quedat lliures a protegir-nos d'una sèrie de mals que ens amenacen, com ara les paraules inquietants en boca de polítics que, pels càrrecs que ocupen i el poder de decisió que tenen, estan creant crispació, desconcert, esverament i desànim arreu, i la involució que creix i que sembla voler desfer el gran pacte que la ciutadania, amb renúncies per part de tots, encara que més dels uns que dels altres, va fer ara fa un quart de segle per tal de mirar endavant i girar el full d'un dels períodes més foscos de la nostra història contemporània: la contesa de 1936-1939 i els quaranta anys de dictadura.

Estic convençut que sant Martí ens escoltarà i farà realitat el que diuen, amb més bona voluntat que encert literari, els darrers versos del ball que per la seva diada li ballaven els nostres avantpassats:

*D'Altafulla habitants
que en pau i salut visquem
i que celebrar puguem
la festa amb més honor.*

Molt bona festa major a tothom

BIBLIOGRAFIA

- AMADES, Joan, *Costumari català. El curs de l'any*, vol. V, Barcelona, Salvat Editores S.A / Edicions 62, S. A., 1983.
- GIRÓ i PARÍS, Jordi, "Pijoan i Cendra, Josep M.", *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, volum III, Barcelona, Editorial Claret, 2001, p. 90.
- MONTSOLIU, Quirze, "Poeta i escriptor. Mn. Ribot rebrà homenatges a Arbúcies", *Avui*, 28 de setembre de 1985, p. 21.
- "El poeta del Montseny viu a la vila de Riells", *Avui*, 14 d'octubre de 1990, p. 21.
- "Mor Pere Ribot, 'el Poeta del Montseny'", *Avui*, 25 d'agost de 1997, p. 31.
- "Pere Ribot obté el 2n premi de defensa i estudi del Montseny", *Avui*, 15 de novembre de 1989, p. 34.
- REIXACH, Jaume, "Mn. Pere Ribot o la humilitat del poeta", *Avui*, 28 de juliol de 2002.
- RIBOT, Pere, *El Montseny*, Barcelona, Edicions Destino, 1976.
- ROVIRA i VIRGILI, A., *La collita tardana*, Mèxic, Edicions Catalònia, 1947.
- TORRES, Estanislau, "Memorial Mossèn Pere Ribot", *Avui*, 8 d'agost de 2002.
- TRIADÚ, Joan, "Un combat contra l'oblit. Els premis Jaume I d'actuació cívica catalana.